

**Magyarország 50 év múlva –
kutatók beszélgetnek sci-fi írókkal**

Így hivatkozzon erre a cikkre:

Gyenes Fruzsina. „Magyarország 50 év múlva – kutatók beszélgetnek sci-fi írókkal”.
Információs Társadalom VIII, 1. szám (2008): 81–88.

<https://dx.doi.org/10.22503/inftars.VIII.2008.1.9>

A folyóiratban közölt művek

*a Creative Commons Nevezd meg! – Ne add el! – Így add tovább! 4.0
Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használhatók.*

SZAKMAI KLUB

Gyenes Fruzsina

Magyarország 50 év múlva – kutatók beszélgetnek sci-fi írókkal

A „Kutatók Éjszakája” című rendezvényen, 2007. szeptember 28-án került sor a „Magyarország 50 év múlva” című beszélgetésre, ahol sci-fi írók beszélgettek tudósokkal hazánk várható jövőjéről. Itt a beszélgetés rövidített és szerkesztett változatát adjuk közre.

Vajon a társadalmi folyamatok tudják-e majd a jövőben követni a technológiai változásokat? Vagy a most is látható tendencia fog erősödni, hogy a társadalom és az egyes egyének tömegei is lemaradnak a fejlődésben? Az ember nem tudja követni a technikát? A társadalom lemarad, mert szinte alkalmatlan a változásra? Mennyire képes változni az ember, a társadalom és a politika?

Néhány rövid részlet a beszélgetés előtt felolvasott novellából:

„Csak egy pillanatra álltak meg a forgalom miatt, de máris felbukkantak a hírtárságok apró riportter droidjai. A háromdimenziós filmfelvételeket készítő repülő masinák úgy döngték körül a csoportot, mintha mézzel lettek volna bekenve.

- Istenem, soha nem fogunk megszabadulni ezektől a döngöktől? – dünnyögte az orra alá Szemere Pál pártelnök még az autóban ülve.
- Könyörgöm, elnök úr, nehogy a kocsin kívül mondjon ilyeneket! – rimánkodott Bartek, a pártelnök személyi titkára. – Tudja, hogy akár egy kilométerről is lehallgatnak minket, vagy leolvassák a szájáról. Csak a kocsin a lehallgatásbiztos.
- Tudom, tudom – intette le titkárát Szemere. – Még itt a kocsiban akarom kidühöngeni magam. Utálom a technikát! Tökéletesen megszűnt a magánéletem. Akárcsak minden hírességnek.

Hol vannak a régi szép idők, amikor még be lehetett húzódni egy alig ismert szórakozóhely hátsó szobájába, vagy el lehetett menni egy vidéki házba. Manapság? A műholdak folyamatosan követnek minket, az utcai kamerák utánunk pásztáznak. Rendszámfelismerő, hang- és arcfelismerő rendszerek jelentenek rólunk. Ha más nem, az utcán pásztázó bulvárkamerák kapnak le minket. Hamarább tudják, hogy merre megyek, mint én...

- Látja? Ezt utálom a technikában! Régen elég volt egy tükörbe pillantanom. Most egy automata rendszer ellenőrzi, hogy 3D-ben, infravörös és ultraibolya fényben is minden rendben van-e rajtam. Mondjuk, még szerencsére, mert múltkor infravörösben derült ki, hogy le van csúszva a sliccem. Az a rohadt beépített lecsúszásérzékelő bedöglött. Egy hónapig ezzel lett volna tele minden.

[...]

- Uraim! – szólalt meg ismét Döme doktor. – Engedjék meg, hogy bemutassam önöknek a Mesterséges Intelligenciájú Kísérleti Individuumot, vagyis MIKI-t.
 - Kísérleti? – kapta fel a fejét Szemere.
 - Nos, ez már valójában nem igaz – válaszolta Döme. – A projekt elején kapta ezt a nevet, azóta rajta ragadt. Természetesen ez már egy kész, kiforrott egyed, már amennyire egy személyiség kész és kiforrott lehet. Hiszen mindannyian folyamatosan változunk. Már gondolkozunk azon, hogy milyen K betűs szóval cseréljük le a Kísérletit.
 - Így már érthető – válaszolta Szemere. Körbenézett a szobában. – Ennyi az egész?
 - Természetesen nem – válaszolta Döme. – De most már lássuk őt.
- A terem egyik sarkában egy oszlop háromdimenziós képe jelent meg. Rajta – mint egy mellszobor – egy férfi feje és vállai tűntek fel. Furcsán ismerős volt, de mégsem hasonlított senkire.
- Pszichológiailag optimalizált megjelenés – súgta az igazgató Szemerének. – A felméréseink szerint egy ilyen megjelenésű férfit fogad el megjelenítésként a társadalom többsége.
 - Ez tetszik – nevette el magát Szemere. – De fordítsuk komolyra a szót. Küldött-ségünk és pártunk nevében arra kérném fel önt, hogy legyen a miniszterelnök-jelöltünk.”

Pintér Róbert: Köszönjük. Én két dolgot szeretnék hozzátenni ehhez a novellához. Az egyik, hogy mennyi minden újdonság van benne – például eltűnő magánélet, riporter droidok, eltüntetett kopasz folt, mindenhol RFID-azonosító, hangvezérelt autó, 80 éves nyugdíjkorhatár, automatikus szkennerek, mesterséges intelligencia, optimalizált megjelenés, droid miniszterelnök-jelölt. Ezek olyan újdonságok, amelyek ma még nem léteznek, a jövőben talán létezni fognak, de ez természetesen nem biztos. Van köztük pozitív és negatív is.

Mégis, az embernek az az érzése, az a benyomása, hogy annak ellenére, hogy 2057-ről szól ez a novella, mégsem a jövőben játszódik, hanem napjainkban. Nem tudom, ismerik-e Mikszáth Kálmánnak az *Új Zrínyiász* című regényét, ami most már több mint 100 éve íródott. Arról szól, hogy feltámadnak a törökverő hősök, és bekerülnek az 1890-es évek valóságába. És egy paranoid állapot alakul ki: azokat a középkori közerkölesöket, amelyeket ezek a hősök képviselnek, az író belerakta az 1890-es évek világába, s az ember ezt 21. századi szemmel olvassa és dolgozza fel. És rá kellett jönnöm, hogy minden újdonság ellenére semmi nem változott, minden ugyanúgy van.

A másik, hogy tulajdonképpen minden ilyen novella, minden ilyen gondolatmenet azt tükrözi vissza, hogy mit gondolnak az adott kornak az emberei, mit tartanak fontosnak, elsődlegesnek. Így ez a beszélgetés sem tud messzebb vezetni annál, mint amik mi vagyunk itt és most mint kutatók, illetve mint sci-fi írók. Így csak arról szólhat, hogy mi mit gondolunk, hogy merre fog menni a világ 2050-ig vagy 2057-ig. Számptalan témával készültem a beszélgetésre. Nem szeretném, ha nagyon politikai irányba mennének el, hanem inkább a közéletet, a mindennapi életet, az emberek változó életvitelét emelnék ki.

A beszélgetésre készülve rákerestem a „Magyarország 2050”, illetve a „Magyarország 50 év múlva” hívószavakra. A következő találatok jöttek ki, vagyis a következő dolgok határozzák meg a gondolkodásmódot ezzel kapcsolatban:

- A magyar nyugdíjrendszer totális válsága (10 találatból 8): biztos, hogy előregszik a magyar társadalom, csökken a magyar népesség lélekszáma. Előrejelzések vannak ezzel kapcsolatban. Kevesebb aktív korú ember lesz, és több idős, és ezért nem lehet eltartani majd az idős embereket.
- Biológiai lábnyom: ha 2050-ig fenn akarjuk tartani ezt az életszínvonalat, és amerikai színvonalon akarunk élni, akkor három földgolyóra lenne szükségünk a *Nature* szerint.

Nektek mi jutott eszetekbe a novellával kapcsolatban, szerintetek merre megy Magyarország 2050-ben?

Antall József: A fő kérdése szerintem ennek a novellának az, hogy lesz-e 2050-ben Magyarország, és hogy lesznek-e politikai pártok. Ha lesznek, akkor az, amit a novella felvázolt, elég valószínű végkifejlet. Én azonban remélem, hogy akkorra már nem lesznek; a mesterséges intelligencia fel fogja vállalni a politikusi szerepet, mert az nem lesz akkorra már annyira devalváló, mint manapság.

Rab Árpád: Azért tetszett a novella, mert természetesen kezeli a jövőbeni technikai vívmányokat. Szerintem 50 év múlva biztos, hogy ennél is fejlettebb technikai vívmányok lesznek, valószínűleg nem is fogjuk látni a kém droidokat, nem fogunk tudni a létezésükről. Azon gondolkodtam el, hogy ma olyan technikák vesznek körül minket, amelyekről 10-15 éve magánhasználatban álmodni sem mertünk.

Azon szoktam gondolkodni, hogy maga az információs társadalom kutatása is egy kicsit ilyen sci-fi dolog. Ha végiggondoljuk, maga a számítógép is alig néhány évtizede van, az internet is csak kb. tíz éve kezdett elterjedni, mégis elvárják tőlünk, hogy elmondjuk, 30 vagy 50 év múlva milyen lesz a világ. Ilyenkor a kutató azt mondja, hogy valószínűleg mindenhol elérhető, jóval komplexebb internetszerű hálózat lesz, és az agyunkkal csatlakozunk hozzá. És akkor rájövünk, hogy ez egy sci-fi novella. De a kutató próbál valami mást is hozzátenni, valami tudományosat, hogy ne legyen „csak” sci-fi novella. Persze lehet ötlettelenül is fogalmazni, azonban akkor senkit nem fog érdekelni, amit mondunk. Ezzel a csapdával próbálunk megküzdeni – fantázia vagy tudományos jóslat?

A novellához még annyit fűznék hozzá, hogy a mesterséges intelligenciát emberek fogják programozni, tehát úgy fog dönteni, ahogy őt programozták.

Pintér Róbert: Akkor egy dupla fenekű novellával van dolgunk, mert Szemere, ahogy megígéri ezt a támogatást, már a droid miniszterelnök gombjait szeretné nyomogatni.

Kovács Tiücsi Mihály: Ahogy nézem a világot körülöttünk, és olvasok róla, arra lettem figyelmes, hogy az ember semmit nem változott, ha szűkebben vesszük, akkor az elmúlt ötezer évben, ha tágabban, akkor az elmúlt kétmillió évben. Ugyanazok a szünnyögő, nyafogó, rettegő állatok maradtunk, aki kétmillió évvel ezelőtt lemászott a fáról és elindult a szavannán. Ugyanazok az ösztönök vezérelnek minket, és a tudomány most már

el is jutott arra a szintre, hogy be is tudja bizonyítani, hogy ezek az ösztönök mennyire működnek még napjainkban is bennünk. Emiatt vannak az alapvető nagy problémáink, például hogy az emberi testnek kétmillió éve nem sikerült alkalmazkodnia ahhoz, hogy most annyit eszünk, hogy mindenkinek súlyfölsége van. És az emberi lélek sem változott. Ha megnézzük az ókori írókat, akkor ugyanazokról a problémákról, illetve ugyanazokról az eseményekről írtak, mint amelyekről napjainkban írnak, csak az emberi környezet más.

Arra a kérdésre pedig, hogy milyen lesz Magyarország 50 év múlva, egy épeszű ember azt válaszolja, hogy „halvány gőzöm sincs”. És ennek több oka van. Az ember, ha körbenéz maga körül, egyrészt irgalmatlanul gyors technikai változást, másrészt hihetetlenül lassú emberi, politikai változást lát. Gondoljunk bele, hogy 12 éve jöttek be Magyarországra a külföldi tévészolgáltatók, most meg már 90-120 csatorna közül válogathatunk, és ebből 50-60 fölött van a magyar csatornák száma. '90-ben én még tipród-tam azért, hogy legyen vezetékes telefonunk, most meg azt olvassuk mindenhol, hogy a vonalas telefon-előfizetések száma meredeken zuhan. Néhány évvel ezelőtt még mekkora nagy szám volt a csipogó, napjainkra a mobiltelefon kiölte. Most olvastam, hogy teljesen kétségbe vannak esve a karóragyártók, mert nem veszik az emberek a karórákat, mindenki a mobiltelefonján nézi az időt. Sőt mostanában már az ébresztőóra-gyártók is kétségbe estek, mert mindenki a mobiltelefonjára kel fel. Az óra ma már kifejezetten divatcikk, a drága óra meg státusszimbólum. 1984-ben egy műszaki bizományi kirkatában rácsodálkoztam a Commodore 64-re. Akkor egy számítógép 60 ezer forintba került, egy monitor hozzá 60 ezerbe, egy lemezegység 60 ezerbe és egy printer 60 ezerbe. Összesen 240 ezer forint volt. Akkor az én kezdő fizetésem 2800 forint volt, és kb. 90 ezer forint volt egy új Lada. Most meg mindenkinek ott van a számítógép a zsebében, a notebookok eladása pedig felülmúlja az asztali számítógépek eladását.

P. R.: Ha jól értem, akkor most két dolgot mondtál. Az egyik, hogy úgysem változik semmi. A másik, hogy úgyis annyit fog változni minden, hogy felesleges róla beszélni. Ez a klasszikus kérdés, amelyet már a felvilágosodás korában is feltettek: ment-e előrébb a világ, megy-e előrébb a világ a technikai újításoknak, eszközöknek köszönhetően? És ha jól értettem, akkor azt fogalmaztad meg, hogy az ember nem sokat változott, miközben a technika, a technológia pedig rengeteget. Nem hiszem, hogy ezzel mindenki egyetért a jelenlévők közül. Jól gondolom?

A. J.: Egyrészt azért az egy kis túlzás, hogy millió éve nem változtunk. Ötmillió éve még elég szőrösök voltunk ahhoz képest, hogy most milyenek vagyunk. De csak egy példa: ötezer éve az asszír királyok azzal büszkélkedtek, hogy mekkora koponyahalmot tudnak felhalmozni a meghódított városok mellett, ma viszont a világ nem győz szégyenkezni bármiféle rémtett felett. Ebből is látszik, hogy azért valamennyire fejlődünk.

Szerintem nem az ember fejlődésével van a gond, hanem azzal, hogy a technikai fejlődés sebessége meghaladja az ember alkalmazkodóképességének sebességét. Evolúciósan sokkal lassabban alkalmazkodunk, mint ahogy a technikát megteremtjük, fejlesztjük. Nem tudom, hogy az lenne-e a megoldás, hogy lassítjuk a technikát, vagy az, hogy valamiképpen beavatkozunk a saját szellemi evolúciónkba. Az utóbbi egy kicsit futurisztikus, és mint biokémikus azt mondom, hogy ahhoz még elég keveset tudunk,

hogy ebbe beleavatkozzunk. Hogy a technológiát kell-e fékezni, azt mindenki döntse el maga. Én azt hiszem, hogy a technológiai fejlődés felgyorsulása a fenntartható fejlődés mítoszának a gyümölcse. Rothadt gyümölcs; mindenkit behajszolnak a fogyasztásba, amit Tücsi is mondott, hogy ne legyen karóra, legyen inkább mobil, sőt ne mobilja legyen az embernek, hanem *iPhone*-ja, ami gyakorlatilag már mindent tud, amit az eddigiek külön-külön tudtak. És ez jó, csak kérdés, hogy emberiség szintjén hányan engedhetik meg maguknak, illetve ki fizeti meg annak az árát, hogy a kevesek ezt megengedjék maguknak. Nem a fejlődéssel és a lassúságunkkal van a baj, hanem azzal, hogy e kettő aszinkronban van, és ez egyre inkább erősödik. Az agrárrolló nyílik kifelé.

R. A.: Egyetértek az előttem szólóval. Nagyon sokat változott az ember. Száz év alatt is sokat tudunk változni. Csak a nyugati kultúrából egy példa: kb. kétszáz éve kezdett nem divatos lenni a köpés. Egy elvart dologból lett egy szégyellnivaló. Ez pedig azzal járt, hogy a váladékképzésünk is lecsökkent. A kulturális változás biológiai változással járt együtt. Most már nem is tudunk annyit köpni, mint kétszáz éve. És kétszáz év a biológiai fejlődésben csak egy pillanatnak számít. Egyre inkább szembesülünk azzal, hogy a biológiai, „állati” énünk gyorsan változik. Ha csak arra gondolunk, hogy a mai gyerekek mennyivel gyorsabban képesek felfogni az információkat, mint akár pár száz évvel korábban a felnőttek, vagy hogy több dolgot képesek egyszerre kezelni, képesek multitaskingolni. Nem azt mondom, hogy a mostani gyerekek okosabbak, hanem azt, hogy megváltoztak. Több lehetőségük van, és ezáltal más lesz az információkezelésük. Az, hogy ez jó vagy rossz, morális kérdés. Szerintem általában jó.

Úgy gondolom, hogy Magyarország olyan lesz 50 év múlva, mint a világ. Valószínűleg még szélesebbek lesznek bizonyos szakadékok. A technikai és az anyagi szakadékok, amelyek mindig is voltak, most tudásszakadékok lesznek, és a tudás pénzt generál. És ez együtt jár a technikai eszközkészlet használatával is. Azonban szerintem tökéletesen mindegy, hogy ébresztőórára vagy mobiltelefonra ébredünk, a lényeg az, hogy fel kell-e kelni korán reggel dolgozni. Ha az változik meg, hogy nem kell reggel korán felkelni és dolgozni, az változás. Ha fel kell kelni, akkor teljesen mindegy, hogy egy óragyártó vagy egy mobilgyártó cég gazdagodik meg. A fontos inkább az, hogy lényegi módon változik-e meg az életünk, például úgy, hogy otthonról dolgozom, hogy nem kell korán kelnem, hogy esetleg elég-e két órát dolgoznom, hogy termeljek stb.

Metaszintre emelve ezt a problémát, azt szokás kérdezni, hogy mire jó az információs társadalom? Hova tart? Általában vannak olyan kihívások, amelyekre az ember mint kultúra, mint faj próbál meg válaszolni. Ha nézzük az emberi történelmet, akkor a problémák a lokálistól a globális felé haladnak. Egy kora középkori földműves problémája az volt, hogyan irtsa ki a bozótot a faluja körül, azért, hogy tudjon eleget termelni. Ma az a probléma, hogy mit kezdjünk a globális felmelegedéssel és a teljes világot beborító szeméttel, vagy éppen egy felénk tartó meteorral. Ezek kulturális fajfenntartási problémák. Ha kétszáz éve jött volna felénk egy meteor, az utolsó pillanatig nem sokat tudtunk volna tenni ellene, ma meg tudunk. Azt gondolom, hogy az információs társadalomban azért zajlik változás, hogy globális kommunikációs-gazdasági hálózatok, akcióközösségek jöjjenek létre. Ez az a változás, ami ötven év múlva meg fogja határozni ezt a világot.

K. T. M.: Az tény, hogy kétmillió év alatt az ember sokat változott, de én arra akartam ezzel célozni, hogy az ember élete több szintre esett szét. Van egy állati, atavisztikus ösztönelete, van társadalmi élete, és van, ami ezt a kettőt próbálja összehangolni. Az asszír király büszkén rakott koponyákból halmot, de ha jobban meggondoljuk, akkor pár évvel ezelőtt az iraki háborúban pont abból adódtak gondok, hogy az amerikai katonák kínozták az iraki foglyokat, és erről még büszkén fényképeket is készítettek. A vizsgálatok során rájövünk, hogyan lehet az embereket ösztönös szinten befolyásolni, és mennyire élnek még bennünk a háromezer évvel korábbi ösztönök. És az is igaz, hogy ma már meg tudjuk állapítani, ha jön a Föld felé egy meteor, de csak annyit tudunk tenni, hogy a hátralévő négy napban részeg orgiába merülünk.

P. R.: Azt a gondolatot szeretném továbbvinni, hogy fel kell-e reggel kelniünk, vagyis hogy vannak-e lényeges változások? Mert a novellából ez derül ki, hogy annyi lényeges változás azért nem lesz: lesznek politikusok, lesznek pártok, a politikusok szeretnék megnyerni a választásokat stb. Milyen lényeges változásokat tudok elképzelni – például az olvasási szokások megváltozását vagy az ember alvásigényének fokozatos csökkenését –, amelyek már talán most is megindultak, és 2050-ben még erősebbek, még inkább megfoghatók lesznek?

A. J.: Igazából még azelőzre, a faji túlélésre reagálnék. Sci-fi íróként néhány kollégámnak rögeszméje az *up-load*, vagyis hogy az emberiség feltölti magát számítógépes állapotba, és aztán úgy marad. Engem mindig félelemmel tölt el ez, ugyanis manapság is egyre kézzelfoghatóbb az a tendencia, hogy az emberek virtuális valóságokba menekülnek a valóság elől. Félek, hogy a fajunk tényleg feltölti magát a számítógépre, anélkül, hogy biológiai adottságainak akár csak a töredékét is kihasználna volna, és eltűnik mint faj.

Hogy mennyit kell dolgozni? Egy polinéziai szigeten az, hogy a megfelelő élelem meglegyen, heti tizenkét munkaóra. A mi civilizált életünkben ez heti negyven óra. Ha elérnénk mi is ezt az ősi állapotot, akkor nagyon boldogok lennénk. Igaz, akkor bejön az, amit Gábor Dénes vetett fel annak idején, hogy nem az lesz a lényeg, hogy mivel etessük az emberiséget, hanem az, hogy hogyan űzzük el az unalmát. És ezzel azt hiszem, már most is szembesülünk: 120 csatorna mellett is rendkívül intenzíven lehet unatkozni.

R. A.: Nem hiszem, hogy megszűnik a fajunk. Az információs társadalom arról szól, hogy minél nagyobb legyen a kényelem. A Malinowski által bemutatott Trobriand-szigeteki bennszülöttek életét nem a tizenkét óra munka, hanem a gyűjtögetés, az evés és a fajfenntartás töltötte ki. De azt se felejtjük el, hogy ott harminc év az átlagéletkor, illetve ahhoz, hogy ezt elérjük, drasztikusan csökkenteni kellene a népességet, mert ez a létfenntartás csak tíz fő per ötven négyzetkilométeres népsűrűséggel valósítható meg. Tény, hogy ma már túl sokan vagyunk egy egyre gyengülő erejű bolygón.

Én úgy látom, hogy egyre inkább az a nagy kérdés, hogy mivel fogjuk etetni az embereket. Nekem mint kutatónak az internet, a széles sáv, a mobil, az interaktivitás és az interkonnekció mind azt bizonyítja, hogy a technológiák lényegtelenek, mindig az ember a fontos, csak az számít. Az elején az internet arról szólt, hogy van egy haté-

kony eszköz, ahonnan információkat szerzünk, levelezünk. Populáris lett, elterjedt, és ez emberek arra használják, hogy más emberekkel lépjenek kapcsolatba, beszélgetnek stb. Mint faj, nemcsak a biológiai szükségleteinket elégítjük ki általa, hanem bekerülünk egy hálóba; folyamatosan interakcióba tudunk lépni, folyamatosan elérhetőek vagyunk. Ez olyan változás, amilyen még nem volt: az ember sosem esik ki a közösségből, nem tud elvonulni. Feltöltés lesz, de a fajunk nem fog eltűnni. A faj ugyanis arra törekszik, hogy minél jobban érezze magát. Igyekszünk vissza egy virtuális Trobriandra.

K. T. M.: Az ember nagyon makacs állatfaj, csak akkor hajlandó bármin is változtatni, ha rá van kényszerítve, vagy ha valamilyen előnye származik belőle. Nagyon lassan változik az ember a különböző beidegződések miatt. Ha belegondolunk, hogy még nincsen száz éve, hogy elkezdtek azért kitörni lázadások meg forradalmak, hogy ne legyen hetvenórás a munkahét, mi pedig itt a hivatalosan negyvenórás munkahét mellett akár nyolcvan is órát dolgozunk. De Kínában most is vannak olyan gyárak, ahol heti hatvan-hetven órát dolgoznak az emberek, és a gyáresarnok mellett egy másik csarnokban alszanak, hogy többet tudjanak dolgozni. Mi próbáljuk lefaragni a negyvenórás munkahetet harmincöt órára, de ezt az államok anyagilag nem tudják biztosítani.

Most, hogy nem nagyon vannak háborúk, meg kell küzdeni azzal a problémával, hogy a népesség elöregedése miatt nem nagyon tudja a fiatalság eltartani a nyugdíjas generációt. Régen könnyebb volt, mert az átlagéletkor jóval alacsonyabb volt. Most pedig ott tartunk, hogy a nyugdíjkorhatárt emeljük fel hatvanöt-hetven évre, mert az életminőség javulása miatt egyre nő az átlagéletkor. Egyre kevesebb embernek kell eltartania egyre több nyugdíjast, és így a társadalom nem fog működni. Meg kell küzdeni a munkanélküliséggel is.

P. R.: Egy lábujjgizet: a nyugdíjasokat bántja, ha úgy beszélünk róluk, hogy el kell őket tartani, hiszen harminc-negyven évig ők fizették a nyugdíjat. Mit gondoltok – mivel máris globális világban élünk, és ez a jövőben csak fokozódni fog –, lesz-e Magyarországon lényegesen más kultúra, élet, gondolkodásmód és korszellem, mint máshol Európában?

R. A.: Lesznek. A határok meg fognak maradni, és az is biztos, hogy a technológiai határok még erősebbek lesznek. A globalizáció ilyen téren szerintem illúzió, főleg ötvenéves távlatban. Ahhoz, hogy valódi határokat lehessen teremteni, technológiai különbségeket kell teremteni. És ez meg is fog történni. Lesznek határok, például a szűkülő energiaforrások miatt még jobban el fogunk határolódni. De nem a határok lesznek a lényegesek, hanem az energia- és a nyersanyagforrások. Az információs társadalom abban segít, hogy hatékonyabbak legyünk, például kevesebb energiát fogyasszunk, otthonról dolgozzunk. Zóna- és technológiai határok lesznek tehát.

K. T. M.: Reménykedem abban, hogy ötven év múlva Magyarország jól be fog tudni integrálódni egy egybefüggő, jól működő békés Európába, ami valahogy úgy fog működni, ahogy most működik az Egyesült Államok. De ha belegondolunk, hogy ehhez nekik 150 évre volt szükségük, akkor ránk sem vár könnyebb folyamat.

Amivel kapcsolatban fenntartásaim vannak: az ember olyan állatfaj, amely szeret vetélkedni, versengeni, és mindig szüksége van valakire, akit utálhat. És ennek fokozatai vannak – utáljuk a másik országot, a másik várost, a másik kerületet, a másik iskolát stb. Ebben az ember nem fog változni, ha technikailag sokat változik is. Például az USA most építi a vasfüggönyt maga és Mexikó közé, hogy még inkább megakadályozza az illegális bevándorlást. Mostanában sikerült legyártaniuk az első teljesen automatikus, felfegyverzett robotot, amelyet határőrizetre fejlesztettek ki. Ha idáig fejlődött a technológia, mi lesz a következő lépcső, milyen társadalmi feszültségek lesznek? Haldunk a vízhiány felé egyre inkább: húsz-harminc év múlva akár háborúk is lehetnek a vízért, például az országhatárokon folyó folyókért.

A. J.: Hiszek abban, hogy Európa csak egységesen tudja felvenni a gazdasági és technológiai versenyt a világ más régióival. Gyanítom tehát, hogy Magyarország az amerikai tagállamokhoz hasonlóan megszűnik önálló entitás lenni. De abban mélyen hiszek, hogy a magyarok megmaradnak. A határok nagyon fontosak lesznek, és nagyon fontos lesz, hogy a technológiai határnak melyik oldalán leszünk.

Az elhangzott beszélgetés alapján szerkesztette: Gyenes Fruzsina